SZTUKA KRYTYCZNA LAT 90. XX WIEKU

Początki

Skandal i prowokacja w sztuce występują od wielu wieków. Dzieło, które przed latami odbierano jako skandal estetyczny, stało się bezcenne po upływie czasu. Rewolucją estetyczną było, np. malarstwo impresjonistów w II poł. XIX wieku.

Salon niezależnych

Skandal i prowokacja
M. Duchamp

"Mona Lisa LHOOQ"

Bezdyskusyjnie najbardziej znanym jest dzieło opatrzone z pozoru enigmatycznym tytułem L.H.O.O.Q. Jest to reprodukcja leonardowskiej Mony Lisy (1503-1506) z domalowanymi ołówkiem hiszpańską bródką i wąsikami. Dzieło Duchampa odbierano jako aluzję do domniemanego homoseksualizmu Leonarda. Litery tytułu czytane po francusku znaczą dokładnie tyle, co zdanie „Elle a chaud au cul” czyli „Ona ma gorący tyłek” (sic!). Tytuł ośmiesza kultowe i niemal uświęcone dzieło sztuki.

Ready-made

„Już w roku 1913 wpadłem na szczęśliwy pomysł umocowania koła od roweru na zydlu kuchennym, żeby patrzeć, jak się obraca. (...) Mniej więcej w tym samym czasie [tu mowa już o roku 1915] wpadło mi do głowy słowo ready-made na określenie tego rodzaju manifestacji. Jedno chciałbym szczególnie podkreślić, to mianowicie, że wybór tych ready-mades nigdy nie był podyktowany uczuciem estetycznej rozkoszy.”

M. Duchamp
„Fontanna” 1917 rok

Przemiany sztuki

- W XX wieku **sztuka zrywa z estetyzmem**
- Dzieło nie musi budzić zachwytu, lecz **prowokować** do myślenia. Wyrywać z błogiej nieświadomości i bierności – to nowe zadanie artysty.
- **Skandal jest środkiem prowokacji, a nie celem samym w sobie.**
- Artysta powinien mieć **oryginalny pomysł** na sztukę.

P. Mondrian

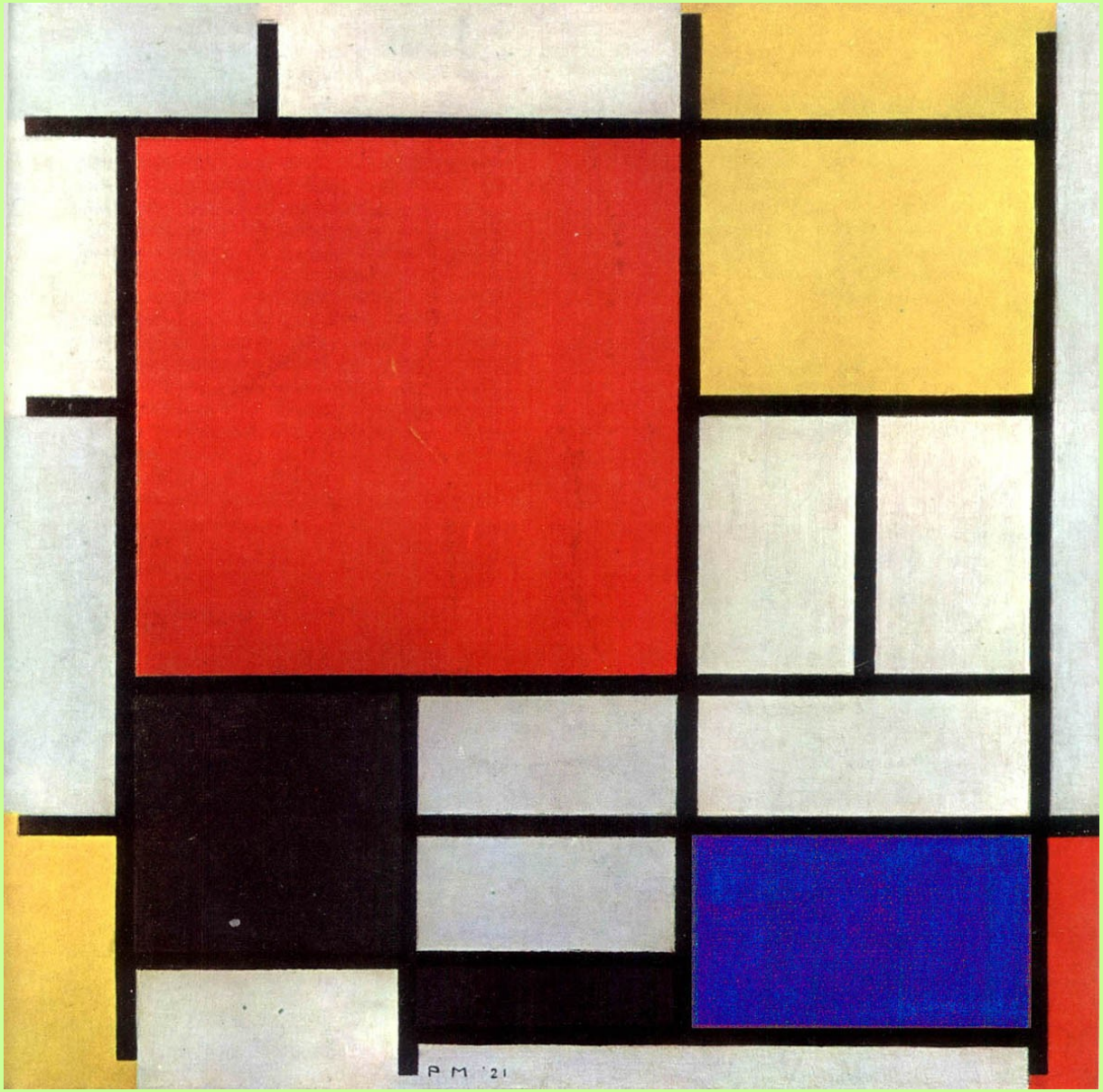

Skandal i prowokacja w polskiej sztuce

- Robert Rumas
- Katarzyna Kozyra
- Zbigniew Libera
- Dorota Nieznalska
- Julita Wójcik
- Grupa Twożywo

Główne motywy w sztuce krytycznej

- Sztuka krytyczna jest protestem wobec kultury masowej
- Posługuje się podobnymi motywami:

- symbolami religijnymi (w rozmaitych kontekstach)

- obrazem ludzkiego nagiego ciała

Robert Rumas

„Termofory”
wersja umieszczona
w zdesakralizowanym
kościele Saint-Nicolas:
1 worek z wodą
i figura Chrystusa,
wys. 130 cm;

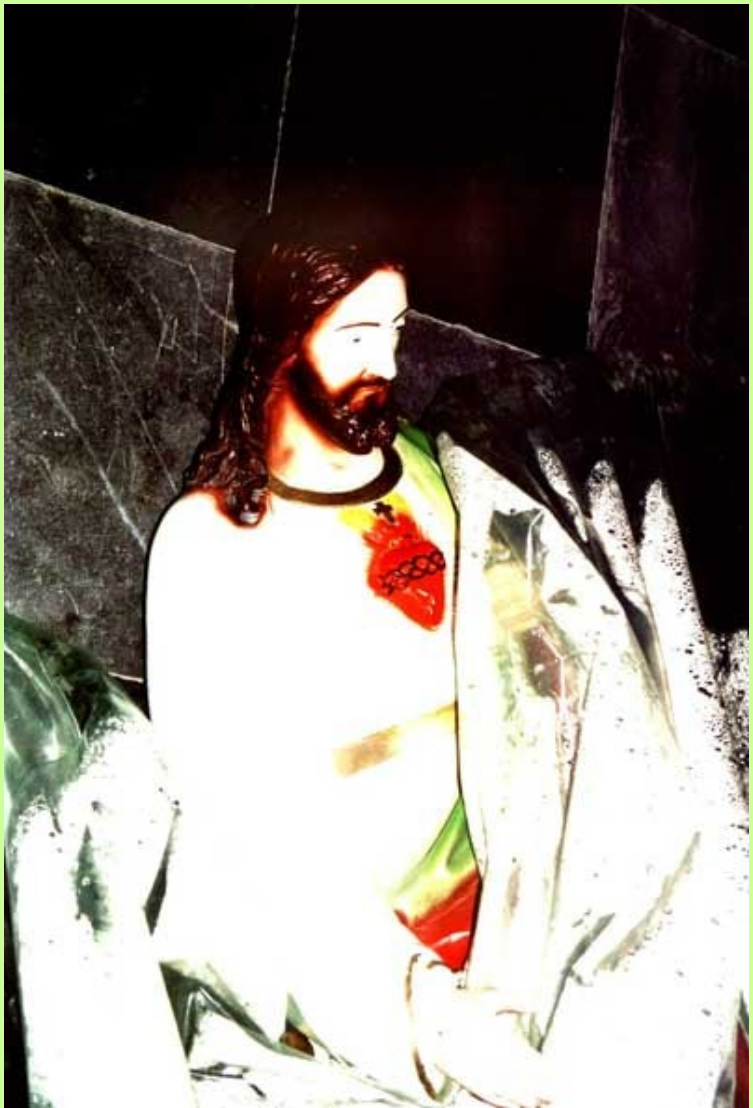

„Termofory

"Termofory" (instalacja w przestrzeni publicznej w ramach projektu "Wyspa"; w Gdańsku, 1995) - zdezorientowani przechodnie zniszczyli pracę Rumasa - przebito termofory z wodą i "uwolniono" znajdujące się wewnątrz figury świętych.

Robert Rumas
„Weki”

„Weki”

Weki" - cykl prac w postaci słojów wypełnionych, jak twierdzi Rumas, przedmiotami i rzeczami, które kocha i lubi. W tradycyjnych wekach zalanych gorącą wodą znajdują się figurki Matki Boskiej, pieniądze, flaga, znaczki "Solidarności", święte obrazki także produkty spożywcze: parówki lub ogórki a nawet komunikanta. Rumas ironizuje: "najlepiej je zakopać w ogródku, trzymać w piwnicy bądź spiżarce lub sejfie z daleka od wścibskich oczu".

Są to kapsuły pełne artefaktów naszych czasów - zakopane w ziemi na kilkaset lat, czy wysłane w kosmos jako przesłanie od ludzkości, świadczyłyby o tutejszych narodowych hierarchiach, wartościach, lękach i obsesjach. Byłyby także dowodem uprzedmiotowienia religii, która stała się aktywnością równie bezpieczną co poranny jogging, czy nie zobowiązujące spotkania z przyjaciółmi przy herbacie. Religia podlega tu "pasteryzacji" - Rumas pokazuje, że można ją przechowywać całymi latami w stanie niewinnego prefabrykatu.

Katarzyna Kozyra

- „Olimpia” – aluzja do obrazu Maneta o tym samym tytule

„Piramida zwierząt”

„Łaźnia”

Zbigniew Libera

„Lego – obóz koncentracyjny”

Próba współpracy z firmą Lego zakończyła się niepowodzeniem i konfliktem na tle pracy *Obóz koncentracyjny*.

This work of Zbigniew Libera has been sponsored by
LEGO SYSTEM
6772

This work of Zbigniew Libera has been sponsored by
LEGO SYSTEM
6773

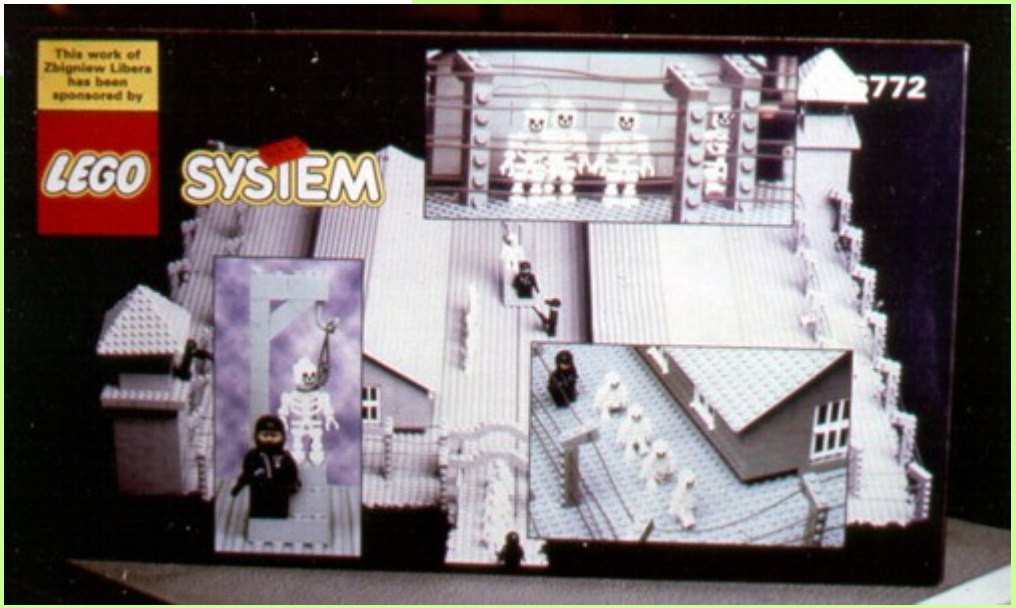
This work of Zbigniew Libera has been sponsored by
LEGO SYSTEM
6772

Dorota Nieznalska

„Pasja”

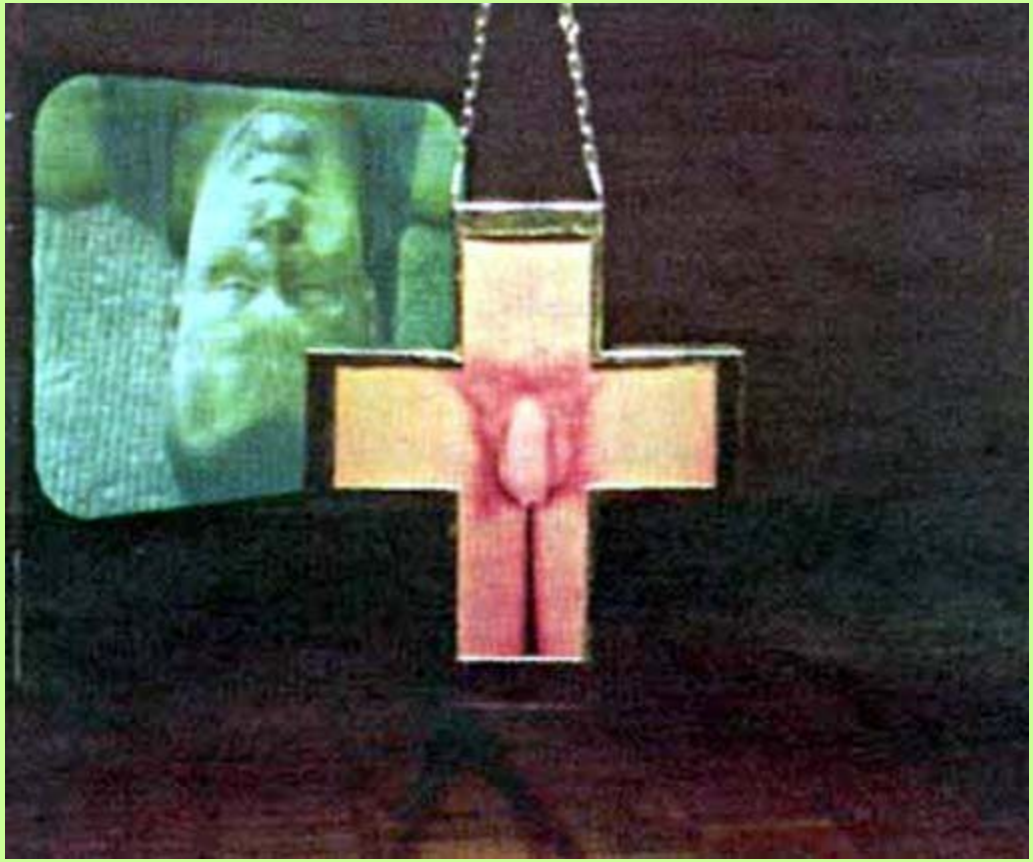

Julita Wójcik

Twożywo

Twożywo

„Wielka promocja Polski”

Twożywo

suplement

Ela Jabłońska

Supermatka – współczesna matka - Polka

Ela Jabłońska

Fragment wywiadu z artystką

W pracy „Supermatka” z cyklu „Gry domowe” przedstawiasz siebie jako Supermana? Czy myślisz, że współczesne matki muszą być takimi Supermenami (Supermatkami)?

„Supermatka” została zinterpretowana przez wiele osób, jako komentarz dotyczący aktualnej sytuacji polskich kobiet. Jest to dobra interpretacja, rzeczywiście uważam, iż rola kobiet jest aktualnie znacznie bardziej skomplikowana. Cała gama różnorodnych obowiązków, którym muszą podołać kobiety, wydaje się być ponad zwykłe, ludzkie możliwości.
Jednak „Supermatka” posiada jeszcze kilka innych wymiarów.

cd

Jednym z wielu jest połączenie komiksowej postaci z realną rzeczywistością, a więc umieszczenie Supermana, Batmana i Spidermana w przestrzeni domowej, tej z pozoru banalnej i zwykłej. Kolejnym, jest moja decyzja o przebraniu się w typowy, w bajkowym rozumieniu, strój super mężczyzny, a tym samym realizacja marzeń mojego syna i jak sądzę wielu chłopców w podobnym wieku. Któż nie chciałby mieć Supermatki?

Anna Baumgart

Bombowniczka

Anna Baumgart

Na czerwono-białym tle naga dziewczyna w ciąży, biały odlew, wyprostowana, jedna dłoń zaciśnięta w pięść, na twarzy maska świni. Tytuł "Bombowniczka", nasuwa skojarzenia z wojną. To bardzo mocna praca, niejednoznaczna, pełna siły, wręcz agresji. Podczas gdy hołubiony przez tradycję obraz matki wyklucza jakiekolwiek negatywne uczucia artystka przedstawia inny wizerunek: zbuntowanej i pewnej siebie kobiety. Artystka sama mówi o swojej pracy: "To osoba osaczona przez system, osaczona przez pewne konwencje, które próbuje przełamać. Dlatego ma zaciśniętą pięść i jest bezbronna, jest obnażona, ale jednocześnie waleczna. To bojowniczka."

cd

Anna Baumgart porusza w tej pracy wiele bolesnych wątków - sytuację samotnej, zdanej na siebie samą matki - a jej protest wobec społeczeństwa porównuje wręcz do bezradności ludzi zniszczonych wojnami, polityką agresji i przemocy, pozbawionych praw, których skrajną reakcją jest terroryzm. "Z czego rodzi się terroryzm? Z bezbronności! Z niemożliwości tkwienia dłużej w danej sytuacji!" - twierdzi Baumgart.

Zuzanna Janin

W 2001 roku w Galerii "Zachęta" Zuzanna Janin zaprezentowała projekt ILOVEYOUTOO/JACIEBIETEŻ, którego głównym elementem była instalacja wideo WALKA. Artystka, po prawie trzymiesięcznych treningach, rozegrała wielorundowy pojedynek bokserski ze znanym bokserem, Przemysławem Saletą. Zarejestrowaną walkę widz mógł śledzić z ringu bokserskiego na pięciu ekranach jednocześnie. Zuzanna Janin posłużyła się boksem jako metaforą życia, które jest nieustannym pojedynkiem, grą silnych emocji występujących w relacjach między ludźmi

Zuzanna Janin

Na wiosnę 2003 roku Zuzanna Janin rozpoczęła realizację projektu WIDZIAŁAM SWOJĄ ŚMIERĆ, do którego przygotowywała się od kilku lat. Praca ta, prezentowana w formie rozbudowanej multimedialnej instalacji, w sposób bardzo osobisty dotyka problemu śmierci, nieobecności, odejścia. Artystka podkreśla, że u źródeł projektu tkwiło pragnienie zrealizowania niemożliwego do zrealizowania marzenia, aby zobaczyć własny pogrzeb, doświadczyć świata po śmierci. Pierwszym i kluczowym etapem projektu była zorganizowana w tajemnicy akcja artystyczna, która zakładała przekroczenie kulturowego tabu, jakim jest śmierć i pogrzeb.

cd

Artystka zamieściła w prasie nekrologi o swoim odejściu i podała datę pogrzebu na jednym w warszawskich cmentarzy. Zainscenizowana ceremonia pogrzebowa odbyła się z udziałem przybyłych żałobników, brała w niej udział także sama artystka ucharakteryzowana na starą kobietę. Nakręcony materiał dokumentacyjny posłużył Janin jako punkt wyjścia do pracy nad filmem wideo prezentowanym później wraz z seriami fryzów fotograficznych, obiektami i różnymi formami wypowiedzi-komentarzy o wydarzeniu, które wzbudziło ogromne kontrowersje w mediach i środowisku artystyczno-intelektualnym.

Zuzanna Janina

Co dalej ze sztuką?

- Czy sztuka współczesna zasługuje na swoje miano?
- Kiedy działanie artysty przestaje być sztuką?
- Co wolno artyście?

Dziękuję za uwagę

Iwona Pawłowska

Złotoryja’ 2008